

XÂY DỰNG VÀ PHÁT TRIỂN TRUNG TÂM HỌC TẬP CỘNG ĐỒNG TRÊN ĐỊA BÀN TỈNH KON TUM

TS. NGUYỄN SỸ THƯ

Sở Giáo dục và Đào tạo Kon Tum

1. Đặt vấn đề

Học tập suốt đời, học tập thường xuyên, học tập cho mọi người là nội dung chủ yếu của tư tưởng Hồ Chí Minh về sự học. Đây cũng là nội dung cốt lõi của khái niệm xã hội học tập mà Đảng và Nhà nước ta chủ trương xây dựng, trong bối cảnh thế giới đang có những đổi thay to lớn và nhanh chóng trước sự phát triển mạnh mẽ của cách mạng khoa học và công nghệ, sự bùng nổ của thông tin.

Xây dựng xã hội học tập (XHHT) đã trở thành trào lưu của thế giới khi bước sang thế kỉ XXI, trong kế hoạch phát triển giáo dục của nhiều nước như Mỹ, Canada, Nga, Nhật Bản, Trung Quốc, Hàn Quốc... đều coi XHHT như "mô hình của giáo dục trong một xã hội đang thay đổi". Singapore đề ra "Nhà trường tư duy, quốc gia học tập", Đài Loan cũng đưa ra chính sách "tiến tới xây dựng XHHT" công bố năm 1998 là "năm học tập suốt đời cho mọi người".

Ở Việt Nam, xây dựng XHHT đã trở nên đa dạng, phong phú với nhiều hình thức; trong đó, với phương châm "Cần gì học nấy, học trước khi làm; học để biết, học để làm, học để tồn tại, học để chung sống", Trung tâm học tập cộng đồng (TTHTCĐ) không chỉ là công cụ thiết yếu để xây dựng XHHT từ cơ sở mà còn là công cụ quan trọng của các cấp uỷ, chính quyền địa phương thúc đẩy phát triển kinh tế – xã hội (KT-XH).

Một trong năm thành tựu lớn mà các TTHTCĐ đã tạo dựng được sau hơn 10 năm triển khai hoạt động tại Việt Nam là "góp phần giúp người lao động biết cách xóa đói giảm nghèo, từng bước nâng cao chất lượng cuộc sống, phấn đấu làm giàu chính đáng thông qua việc truyền nghề và dạy nghề ngắn hạn". TTHTCĐ ra đời đã cho thấy rất gần gũi và phù hợp với đặc điểm của từng địa phương, đặc biệt là khu vực Tây Nguyên có đời sống KT-XH thấp.

2. Thực trạng TTHTCĐ trên địa bàn tỉnh Kon Tum

Đến nay, tỉnh Kon Tum đã có 68 TTHTCĐ được thành lập và đi vào hoạt động ở 9/9 huyện, thành phố

(TP) với khoảng 1000 lớp và 50.921 lượt người tham dự. Hầu hết các TTHTCĐ đã tập trung mở các lớp sau xoá mù chữ, tuyên truyền phổ biến pháp luật, kỹ thuật nông nghiệp, các nghề truyền thống....vv.

Các TTHTCĐ trên địa bàn tỉnh đã góp phần rất lớn vào sự phát triển KT-XH, đặc biệt là trong lĩnh vực xoá đói giảm nghèo. Hiện nay về cơ bản, việc phát triển TTHTCĐ đã có chủ trương từ trung ương đến địa phương, mặt khác nhu cầu học tập của người dân trên địa bàn tỉnh là rất lớn, đây là những điều kiện thuận lợi để xây dựng và phát triển TTHTCĐ trên địa bàn tỉnh. Tuy nhiên, hiện nay hoạt động của các TTHTCĐ trên đại bàn tỉnh Kon Tum đang đối mặt với những khó khăn, bất cập:

- Kinh phí hoạt động và cơ sở vật chất của các TTHTCĐ còn rất hạn chế ảnh hưởng lớn đến việc tổ chức các chuyên đề, trang bị tài liệu học tập, chế độ của báo cáo viên, hướng dẫn viên và ban quản lí.

- Địa bàn xã ở tỉnh Kon Tum có diện tích rộng, phân tán, giao thông đi lại còn khó khăn, mặt bằng dân trí thấp, vì vậy đã ảnh hưởng lớn đến việc thành lập TTHTCĐ.

- Trung tâm chưa có người chuyên trách, Ban Quản lí trung tâm là những cán bộ kiêm nhiệm, không hưởng chế độ. Vì vậy việc đầu tư thời gian, trí tuệ để phát triển trung tâm cũng như công tác tham mưu, lập kế hoạch, báo cáo và theo dõi tình hình hoạt động còn hạn chế.

- Đội ngũ báo cáo viên và hướng dẫn viên không ổn định, nghiệp vụ hướng dẫn, dạy và báo cáo cho đối tượng học viên còn nhiều hạn chế.

- Một số địa phương chưa quan tâm và chưa xây dựng kế hoạch phát triển TTHTCĐ của địa phương, lúng túng trong việc tuyên truyền về TTHTCĐ. Nhận thức về vai trò, chức năng TTHTCĐ của một bộ phận người dân, nhất là đồng bào dân tộc thiểu số còn rất hạn chế.

- Theo Quyết định 112/2005/QĐ-TTg của Thủ tướng Chính phủ, đến năm 2010 đạt tỉ lệ trên 80% số lượng các xã, phường, thị trấn trong cả nước có TTHTCĐ. Tuy nhiên, đối với tỉnh Kon Tum, số lượng

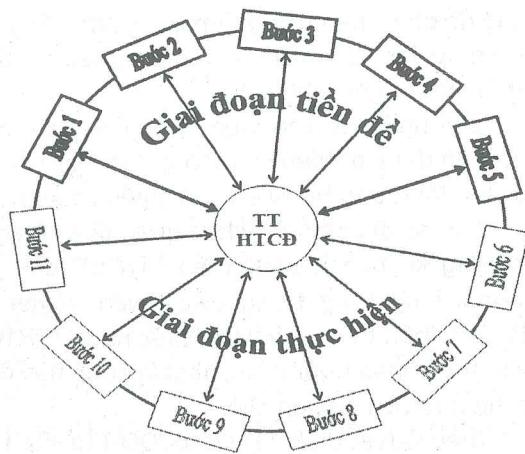
TTHTCD mới chỉ đạt 70,1%. Đây là một vấn đề cần được quan tâm không chỉ đối với ngành giáo dục mà chủ yếu là chính quyền các cấp từ cấp huyện/TP, xã, phường. Mặt khác, hiện đã có một số TTHTCD đã được thành lập, nhưng hoạt động chưa hiệu quả, thậm chí đã ngừng hoạt động. Đây là một thách thức không nhỏ đối với sự phát triển TTHTCD trên địa bàn tỉnh.

- Mặc dù các TTHTCD đã tổ chức nhiều chuyên đề phù hợp với điều kiện của từng địa phương, tuy nhiên số lượng chuyên đề vẫn còn hạn chế, thời lượng dành cho mỗi chuyên đề ít, vì vậy hiệu quả của các chuyên đề đến với người dân còn thấp. Hơn nữa, một số chuyên đề mang tính đặc trưng của từng vùng như: Công chiêng, dệt thổ cẩm... chưa được chú trọng.

3. Mô hình TTHTCD phù hợp với từng vùng trên địa bàn tỉnh Kon Tum

Để tiếp tục đẩy mạnh việc thành lập các TTHTCD, đồng thời đưa các TTHTCD đi vào hoạt động thiết thực, có hiệu quả cần có mô hình phù hợp với điều kiện KT-XH của từng vùng trên địa bàn tỉnh. (Khái niệm "vùng" được hiểu theo khu vực vùng dân tộc thiểu số - DTTS và miền núi theo Quyết định 393/2005/QĐ-UBDT ngày 29/08/2005 của UBND và việc phân định 3 khu vực vùng DTTS và miền núi của Ban dân tộc tỉnh Kon Tum).

Từ những quan điểm về chức năng, nhiệm vụ, mục đích... của TTHTCD, đồng thời xuất phát từ thực trạng về TTHTCD và nhu cầu học tập của người dân trên địa bàn tỉnh, chúng tôi đề xuất mô hình TTHTCD thích hợp với từng vùng trên địa bàn tỉnh Kon Tum, cụ thể:

Mô hình TTHTCD phù hợp với từng vùng trên địa bàn tỉnh Kon Tum

Về mặt tổng thể, mô hình chung của một TTHTCD gồm 11 bước và chia thành 02 giai đoạn. Trong đó:

Giai đoạn 1 (giai đoạn tiền đề) gồm 5 bước:

Bước 1: Chuẩn bị; Bước 2: Thành lập tổ công tác; Bước 3: Chọn địa điểm; Bước 4: Vận động; Bước 5: Thành lập ban quản lý (BQL) và TTHTCD;

Giai đoạn 2 (giai đoạn thực hiện) gồm 06 bước: **Bước 6: Điều tra, xác định nhu cầu và các vấn đề cộng đồng; Bước 7: Lập kế hoạch; Bước 8: Xây dựng nội dung; Bước 9: Quản lý TTHTCD; Bước 10: Huy động và quản lý nguồn lực; Bước 11: Giám sát đánh giá.**

Đối với tỉnh Kon Tum, việc xây dựng TTHTCD, cơ bản cũng phải trải qua 2 giai đoạn và 11 bước theo trình tự. Tuy nhiên, do tỉnh Kon Tum đang tồn tại 3 vùng với điều kiện địa hình, KT-XH tương đối khác nhau; vì vậy mô hình TTHTCD ở các vùng cũng có những nét khác nhau về nội hàm.

Trong 11 bước của mô hình TTHTCD có 07 bước có thể áp dụng cho tất cả các TTHTCD ở cả 3 vùng, gồm: bước 1: Chuẩn bị, bước 2: Thành lập tổ công tác, bước 4: Vận động, bước 5: Thành lập BQL và TTHTCD, bước 7: Lập kế hoạch, bước 9: Quản lý TTHTCD, bước 11: Giám sát đánh giá. Bởi vì các bước này có tính cố định, lí thuyết, hành chính, nội dung công việc của các bước này không thay đổi và phù hợp với tất cả các vùng miền khi triển khai thực hiện. Các bước còn lại: bước 3: Chọn địa điểm, bước 6: Điều tra, xác định nhu cầu và các vấn đề cộng đồng, bước 8: Xây dựng nội dung và bước 10: Huy động và quản lý nguồn lực tuỳ thuộc vào đặc điểm về KT-XH của các vùng mà trong quá trình thực hiện cần dựa vào thực tiễn để xây dựng. Các bước 3,6,8,10 có tính linh hoạt, thực tiễn, nội dung các bước này có thể thay đổi, linh động tùy theo đặc điểm của từng vùng miền trong quá trình triển khai.

Như vậy, TTHTCD trên địa bàn tỉnh Kon Tum được xây dựng gồm ba mô hình: Mô hình chung cho toàn tỉnh; mô hình cho vùng 1 và mô hình cho vùng 2,3. Trong đó mô hình chung mang tính đại diện cho tất cả các vùng trên địa bàn tỉnh, hai mô hình còn lại mang tính bộ phận, cụ thể và áp dụng cho ba vùng 1,2,3.

Về mặt lí thuyết, mô hình trên đã bao hàm quá trình: trước, trong và sau khi thành lập TTHTCD. Trên thực tế, mô hình trên cần có các giải pháp đi kèm để đảm bảo cho các TTHTCD hoạt động có

hiệu quả, cụ thể:

- Tăng cường sự lãnh đạo của Đảng và chính quyền địa phương đối với việc xây dựng và hoạt động của TTHTCD.

+ Các cấp uỷ Đảng cần có chỉ thị về xây dựng và đẩy mạnh xây dựng TTHTCD. Công tác xây dựng và phát triển TTHTCD phải được quán triệt các nghị quyết, chỉ thị, chương trình hoạt động của các cấp uỷ Đảng, hội đồng nhân dân, ủy ban nhân dân.

+ UBND huyện/TP: Thành lập Ban chỉ đạo về TTHTCD để theo dõi, chỉ đạo và hỗ trợ các TTHTCD. Phối hợp với các sở, ban ngành, các tổ chức đoàn thể trên địa bàn thực hiện tốt phương thức "Nhà nước và nhân dân cùng làm" nhằm nhanh chóng tạo điều kiện thuận lợi phát triển TTHTCD.

+ Phòng giáo dục huyện/TP: Tham mưu đề xuất ủy ban nhân dân huyện/TP, về nội dung và hình thức hoạt động của Trung tâm được kịp thời và đạt hiệu quả.

+ Uỷ ban nhân dân xã, phường: Quản lý, chỉ đạo và tạo điều kiện để TTHTCD phát triển đúng với vai trò, vị trí, chức năng và nhiệm vụ của Trung tâm.

- Đẩy mạnh các hình thức tổ chức các hoạt động của TTHTCD:

+ Ban quản lý TTHTCD xác định rõ nhiệm vụ, quyền hạn, mối quan hệ của Trung tâm với cấp uỷ, chính quyền, các ban, ngành, đoàn thể ở địa phương, bảo đảm giữ vững vai trò lãnh đạo, chỉ đạo của Đảng uỷ, chính quyền, phát huy sức mạnh của các tổ chức tham gia vào các hoạt động của Trung tâm.

+ Xây dựng qui chế làm việc cụ thể, tạo điều kiện cho các tổ chuyên môn xây dựng được chương trình, kế hoạch hoạt động từng tháng, từng quý và cả năm.

+ Trung tâm thông báo rộng rãi trên hệ thống truyền thanh của tổ, thôn, xã, phường về nội dung, thời gian và báo cáo viên để mọi người trong xã, phường ai có nhu cầu thì đến Trung tâm học tập. Hoặc thông qua chi bộ, trưởng thôn phối hợp với chi hội khuyến học và các đoàn thể lập danh sách đăng ký vận động bà con đi học. Việc sắp xếp bố trí lịch học theo hướng dẫn trên và căn cứ vào công việc, mùa vụ của địa phương.

4. Lời kết

Xây dựng và phát triển TTHTCD là một chủ

trương của Đảng, mang tầm chiến lược quốc gia, là một yêu cầu tất yếu trong giai đoạn hiện nay, bởi TTHTCD góp phần nâng cao dân trí, bồi dưỡng kỹ năng sống, lao động, sản xuất, nâng cao chất lượng cuộc sống cho người dân, nhất là ở những nơi có mặt bằng dân trí thấp. 97 xã, phường trên địa bàn tỉnh Kon Tum đều nằm trong khu vực 1, 2, 3, tỉ lệ xã thuộc vùng 135 và tỉ lệ hộ nghèo khá cao, đời sống nhân dân còn nhiều khó khăn, trình độ dân trí còn thấp, kinh tế chậm phát triển, nhất là vùng sâu, vùng xa, vùng đồng bào dân tộc, chính vì vậy việc xây dựng và phát triển TTHTCD phù hợp với từng vùng sẽ là động lực thúc đẩy phát triển KT-XH trên địa bàn tỉnh nói chung và vùng sâu, vùng xa, vùng đồng bào dân tộc nói riêng.

TÀI LIỆU THAM KHẢO

1. Bộ Giáo dục và Đào tạo, *Chiến lược phát triển giáo dục trong thế kỷ XXI kinh nghiệm các quốc gia*, NXB Chính trị Quốc gia, Hà Nội, 2002.
2. Bộ Giáo dục và Đào tạo, *Quy chế Tổ chức và hoạt động của trung tâm học tập cộng đồng tại xã, phường, thị trấn* (Ban hành kèm theo Quyết định số: 09/2008/QĐ-BGDĐT ngày 24 tháng 3 năm 2008 của Bộ trưởng Bộ GD&ĐT), 2008.
3. Đặng Quốc Bảo, *Xây dựng và phát triển TTHTCD cấp xã-một định hướng của giáo dục thường xuyên*, kí yếu GDTX, Tr. 84-88.
4. Chính phủ nước Cộng hòa XHCN Việt Nam, *Kế hoạch hành động quốc gia giáo dục cho mọi người (2003-2005)*, Hà Nội, 2003.
5. Phạm Tất Dong-Đào Hoàng Nam, *Phát triển giáo dục hướng tới một xã hội học tập*, NXB Dân trí, 2011.
6. Đặng Xuân Hải, *Bài giảng cho các lớp cao học giáo dục học thuộc Đại học Quốc gia Hà Nội về Trung tâm học tập cộng đồng*, 2004.
7. Viện Chiến lược và Chương trình giáo dục, *Hướng dẫn biên soạn tài liệu Trung tâm học tập cộng đồng*, Hà Nội, 2006.
8. Vụ Giáo dục Thường xuyên, *Sổ tay thành lập và quản lý Trung tâm học tập cộng đồng*, Hà Nội, 2003.

SUMMARY

The author presents the status of community learning centers in Kon tum and proposes a model and related measures suited to the local conditions.